

Kalendarium

KRONIKA STOSUNKÓW REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC Z EUROPEJSKIMI KRAJAMI SOCJALISTYCZNYMI

sierpień-wrzesień 1987

Sierpień

2 VIII — W komentarzu agencji TASS zawarto sugestię, iż „określone koła” w RFN nie chcą zrezygnować ze swych planów „przesunięcia życia politycznego kraju na prawo”. Radziecka agencja zauważa przy tym, że na porządku dziennym może stać się sprawa „CSU obejmującej całe terytorium kraju”.

7 VIII — W bońskim Urzędzie Kanclerskim zakończyły się rozmowy z delegacją władz NRD, poświęcone ostatecznemu uściśleniu przebiegu wizyty Ericha Honeckera w Republice Federalnej.

9 VIII — Przywódca bułgarski Todor Żiwkow przyjął w swej rezydencji w Warnie przebywającego tam zachodnioniemieckiego ministra gospodarki Martina Bangemanna. W trakcie rozmowy, poświęconej rozwojowi obustronnych stosunków gospodarczych i handlowych Żiwkow podkreślił, że realizowana w jego kraju przebudowa stosunków społeczno-gospodarczych powinna sprzyjać poszerzeniu współpracy gospodarczej z RFN. Bangemann prowadził rokowania głównie ze swym bułgarskim kolegą Christo Christowem, spotkał się także z premierem Georgi Atanasowem.

10 VIII — Zastępca kierownika wydziału ds. handlu i stosunków gospodarczych z krajami kapitalistycznymi w ministerstwie handlu ZSRR Georgij Pietrow stwierdził w wywiadzie dla agencji TASS, że Związek Radziecki zabiega o większe zaufanie w handlu z RFN. Pietrow podkreślił przy okazji, że spadek w radziecko-zachodnioniemieckim handlu jest wyłącznie wynikiem niekorzystnej sytuacji gospodarczej w świecie oraz spadku cen nośników energii.

11 VIII — Zachodnioniemiecki minister spraw zagranicznych Hans-Dietrich Genscher stwierdził na łamach „FDP — Presse Dienst”, że zbliżającej się wizyty

Ericha Honeckera w RFN nie wolno przeładowywać zbyt daleko idącymi żądaniem. Zdaniem Genschera wizyta nie może być też „przegadana” ani wykorzystywana na użytek wewnątrzpolityczny.

11 VIII — Kierownik departamentu ds. rozbrojenia radzieckiego MSZ Wiktor Karpow stwierdził, że problem zachodnioniemieckich rakiet typu *Pershing 1A* jest główną przeszkodą, która blokuje zawarcie radziecko-amerykańskiego porozumienia rozbrojeniowego.

11 VIII — W Bonn odbyły się konsultacje pomiędzy ministerstwami spraw zagranicznych Polski i RFN w sprawie rozbrojenia i bezpieczeństwa wojskowego, zwłaszcza w Europie. Omówiono m.in. polski plan zmniejszenia zbrojeń i zwiększenia zaufania w Europie Środkowej.

12 VIII — Na przejściu granicznym Wartha odbyła się kolejna wymiana więźniów pomiędzy NRD i RFN.

12 VIII — W Polsce poinformowano o mianowaniu przez Radę Państwa PRL Ryszarda Karskiego, b. ministra handlu zagranicznego i prezesa Polskiej Izby Handlu Zagranicznego ambasadorem w RFN.

17 VIII — Wiktor Karpow ponownie wypowiedział się w sprawie należących do *Bundeswehry* rakiet *Pershing 1A* stwierdzając, że stanowią one poważne zagrożenie dla wielu państw Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej.

20 VIII — Sekretarz stanu w bońskim ministerstwie obrony Lothar Rühl poinformował, że rząd RFN zaprosił przedstawicieli Narodowej Armii Ludowej NRD do uczestnictwa w sześciu jesiennych manewrach na terenie Niemiec Zachodnich w charakterze obserwatorów. Byłby to pierwszy przypadek oficjalne-

go pobytu oficerów z NRD na obszarze Republiki Federalnej.

21 VIII — Ambasador Rumunii w Bonn Marcel Dinu zdemontował pogłoski, jakoby od zamierzających wyemigrować członków mniejszości niemieckiej w tym kraju władze żądały znacznych sum w dewizach. Ambasador oświadczył, że w Rumunii nie ma wypadków szantażowania osób ubiegających się o zezwolenie na wyjazd za granicę.

23 VIII — Parlamentarny sekretarz stanu w ministerstwie ds. stosunków wewnętrzniemieckich Otfried Hennig (CDU) oświadczył przed mikrofonem Radia Luxemburg, że we wspólnym interesie RFN i NRD leży, by wrześnie-wa wizyta Honeckera przebiegła bez zakłóceń, a zatem nie wolno w związku z tym stawiać maksymalnych żądań.

24 VIII — W Berlinie i w Bonn odbyły się spotkania dziennikarzy z przedstawicielami obydwu rządów. W Berlinie przedstawiciele prasy zachodniemieckiej podjął minister spraw zagranicznych NRD Oskar Fischer, natomiast w Bonn dziennikarzy z NRD gościł szef Urzędu Kanclerskiego Wolfgang Schäuble.

25 VIII — Richard von Weizsäcker i Helmut Kohl przesłali Erichowi Honeckerowi życzenia z okazji jego 75 urodzin.

26 VIII — Kanclerz Kohl wyraził zgodę na usunięcie zachodniemieckich 72 rakiet typu *Pershing 1A* pod warunkiem, że zawarty zostanie układ w sprawie eurorakiet pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim, osiągnięte porozumienie w sprawie tzw. weryfikacji, a odnośne traktaty zostaną ratyfikowane. Kohl wystąpił na zorganizowanej specjalnie w tym celu konferencji prasowej.

26 VIII — Radziecka agencja TASS skrytykowała postawienie przez szefa rządu bońskiego warunków w sprawie zachodniemieckich *Pershingów*. Natomiast przebywający w Nowym Jorku radziecki wiceminister spraw zagranicznych Władimir Pietrowski ocenił pozytywnie wystąpienie Kohla.

27-30 VIII — W Bułgarii bawił premier Bawarii Franz Josef Strauss. Szef CSU przyjęty został przez Todora Żiwkova oraz spotkał się z przedstawicielami rządu bułgarskiego. Rozmowy zostały zdominowane przez tematykę gospodarczą. Pozytywnie oceniła wyniki wizyty Straussa bułgarska agencja BTK.

28 VIII — Dzienniki „Frankfurter Rundschau” i „Frankfurter Allgemeine Zeitung” opublikowały pełny tekst wspólnego dokumentu *SPD i SED pt. Spór ideologii a wspólne bezpieczeństwo*.

28 VIII — Według „Frankfurter Rundschau” wiceprzewodniczący związku kościołów ewangelickich w NRD Manfred Stolpe wyraził pogląd, iż kościoły w RFN i NRD powinny zająć wspólne stanowisko wobec „niemieckich marzeń”.

31 VIII — Przebywająca w Polsce grupa deputowanych do *Bundestagu* z ramienia *SPD*, członków tzw. koła polskiego frakcji socjaldemokratycznej została przyjęta przez przewodniczącego OPZZ Alfreda Miodowicza, wiceministra spraw zagranicznych Tadeusza Olechowskiego oraz wiceministra handlu zagranicznego Tadeusza Dobrowolskiego.

31 VIII — Dziennik „Die Welt” zamieścił wywiad z członkiem Biura Politycznego Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej, sekretarzem KC Jánosem Bereczem. Tematem rozmowy były węgiersko-zachodniemieckie stosunki gospodarcze oraz specyfika politycznego i ekonomicznego rozwoju Węgier.

Wrzesień

2 IX — W Moskwie rozpoczął się proces M. Rusta.

3 IX — W programie telewizji ZDF kanclerz Kohl oznajmił, że w rozmowach z Erichem Honeckerem poruszy także kwestie praw człowieka oraz incydentów na granicy między dwoma państwami niemieckimi.

3 IX — W siedzibie ambasady ZSRR w Bonn wręczono przewodniczącemu Niemieckiej Partii Komunistycznej Herbertowi Miesowi dyplom i złoty medal laureata Leninowskiej Nagrody „Za umacnianie pokoju między narodami”.

4 IX — M. Rust skazany został przez sąd moskiewski na cztery lata pobytu w obozie pracy o normalnym reżimie. Prokurator żądał wyroku ośmioletniego.

4 IX — Boński „General Anzeiger” opublikował wywiad z ministrem ds. stosunków wewnętrzniemieckich p. Dorothee Wilms. Pani minister powiedziała m.in.:

„Rząd RFN (...) wychodzi z założenia, że obecnie mamy dwa państwa niemieckie, które istnieją w różnych systemach sojusznictw przy fundamentalnych różnicach systemów państwowo-społecznych. Te dwa państwa są konsekwencją narzuconego przemocą podziału narodu”.

6 IX — W wygłoszonym w Berlinie Zachodnim przemówieniu minister Dorothee Wilms ponownie stwierdziła, iż w Polsce mieszka ok. 1,1 miliona Niemców. Na marginesie kwestii tzw. wypędzonych p. Wilms powiedziała, że pojednanie w stosunkach z narodem polskim może nastąpić „tylko na gruncie wzajemnego przyznania się do winy i wzajemnego wybaczenia”.

6 IX — Radziecki dziennik „Prawda” w komentarzu na temat wizyty Ericha Honeckera w RFN podkreślił, że istnienie dwóch „niezależnych i równouprawnionych państw niemieckich jest faktem nieodwracalnym”.

7-11 IX — Z wizytą w RFN przebywał Erich Honecker. W skład delegacji NRD wchodzili również m.in. Günter Mittag, Oskarg Fischer i Gerhard Beil. Na zakończenie dwudniowych rozmów z kanclerzem Kohlem stwierdzono, że były one „owocne”, choć „nie wyeliminowały różnicy poglądów”. Honecker przyjęty został przez prezydenta von Weizsäckera oraz spotkał się m.in. z Alfredem Dreggerem, Franzem Josefem Straussem, Wolfgangiem Mischnickiem, Philippem Jenningerem, Hansem-Jochenem Vogellem, Oskarem Lafontainem, Hansem Dietrichem Genscherem. Poza oficjalnym programem doszło do rozmowy z Herbertem Miesem (DKP). Po raz pierwszy doszło także do spotkania między ministrami spraw zagranicznych obu krajów. Podczas wizyty podpisano trzy wynegocjowane uprzednio porozumienia: w sprawie ochrony środowiska, zabezpieczenia reaktorów atomowych oraz współpracy naukowo-technicznej. W doniesieniach prasy eksponowano zwłaszcza fragment przemówienia Honeckera podczas przyjęcia w rodzinnym Neunkirchen:

„Uważam, że jeśli będziemy wspólnie działać zgodnie z komunikatem, który właśnie podpisaliśmy w Bonn i w ten sposób osiągniemy dalszą pokojową współpracę, to nadejście również dzień, w którym granice przestaną nas dzielić a zaczną łączyć, tak jak łączy granica między Niemiecką Republiką Demokratyczną a Polską Rzeczpospolitą Ludową”.

7 IX — Agence France Presse poinformowała, iż zapadła decyzja o utworzeniu mieszanego przedsiębiorstwa radziecko-zachodniemieckiego, które będzie produkowało na terenie ZSRR żurawie samojezdne. Siedzibą przedsiębiorstwa będzie Odessa, a produkcja — pod auspicjami RFN-owskiej firmy *Liebherr*, stowarzyszonej z kilkoma miejsco-

wymi firmami radzieckimi — ma się rozpocząć w przyszłym roku.

14 IX — Przedstawiciele władz miejskich Hanoweru i Lipska parafowali umowę o partnerstwie.

15 IX — Rzecznik prasowy rządu PRL Jerzy Urban ocenił wizytę Ericha Honeckera w RFN jako wydarzenie korzystne dla „całej wspólnoty państw socjalistycznych, a w tym także [...] Polski”. Rzecznik podkreślił znaczenie tej wizyty jako ważne potwierdzenie istnienia dwóch odrębnych państw niemieckich.

15 IX — W Bonn podpisano porozumienie o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych między RFN a Albanią. Według przedstawiciela zachodniemieckiego MSZ Jürgena Chroborga wynegocjowane po trzech latach rozmów porozumienie dotyczące wymiany przedstawicieli dyplomatycznych nie jest ograniczone żadnymi warunkami.

15 IX — Oficerowie armii NRD, którzy po raz pierwszy w historii obu państw niemieckich mogli obserwować manewry *Bundeswehry*, wystąpili na specjalnej konferencji prasowej.

17 IX — Burmistrz Bielefeld Klaus Schwitzkert (SPD) oraz zastępca przewodniczącego rady miejskiej Nowogrodu Jurij Grebieniuk podpisali umowę o partnerstwie między dwoma miastami.

17 IX — W stolicy Szlezwicka-Holsztynu podpisano porozumienie ramowe o nawiązaniu partnerskich kontaktów pomiędzy Kilonią a Stralsundem.

17 IX — Rada miejska Halle ratyfikowała umowę o partnerstwie z Karlsruhe.

17 IX — Premier Saary Oskar Lafontaine oraz premier Gruzjińskiej SRR Otar Czerkieży złożyli w Saarbrücken oświadczenie o planowanym ustanowieniu związków partnerskich między dwoma krajami. Oświadczenie złożono na zakończenie wizyty delegacji gruzjińskiej w Saarze.

22 IX — Podczas sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku doszło do spotkania ministrów spraw zagranicznych RFN i ZSRR H.-D. Genschera i E. Szewardnadze.

23 IX — Radziecki ambasador w Bonn Julij Kwiciński ponownie wyraził uznanie z powodu postawy władz RFN wobec negocjowanego amerykańsko-radzieckiego porozumienia w sprawie likwidacji rakiet średniego zasięgu.

23 IX — Kanclerz Helmut Kohl oświadczył w Hanowerze podczas spotkania z

przedstawicielami związków zawodowych pracowników umysłowych, iż RFN nie może zadowoląć się likwidacją broni średniego zasięgu obu supermocarstw, gdyż potencjał wojskowy ZSRR w dziedzinie broni konwencjonalnej i chemicznej ciągle stanowi zagrożenie dla Republiki Federalnej. Kanclerz mówił też o niebezpieczeństwie wynikającym z istnienia broni atomowej długiego i krótkiego zasięgu.

23 IX — Przebywającego w Polsce wiceprzewodniczącego CDU, premiera rządu krajowego Nadrenii-Palatynatu Bernharda Vogla przyjął członek Biura Politycznego, sekretarz KC PZPR Józef Czyrek. Obecny był ambasador RFN w Warszawie Franz Pfeffer. Podczas kilkudniowej wizyty B. Vogel spotkał się m.in. z kierownikiem Urzędu ds. Wyznań Władysławem Lorancem, ministrem-kierownikiem Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń Konradem Tottem oraz wiceprzewodniczącym sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych Ryszardem Wojną.

24 IX — Podczas przemówienia wygłoszonego na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ min. Hans-Dietrich Genscher stwierdził m.in.: „Jeśli Związek Radziecki otworzy się na świat, znajdzie w Republice Federalnej pewnego partnera”. Zachodnioniemiecki minister spraw zagranicznych wezwał jednocześnie oba wielkie mocarstwa do poczynienia dalszych kroków w dziedzinie rozbrojenia.

24 IX — Sekretarz stanu w zachodnioniemieckim ministerstwie ds. wewnątrzniemieckich Otfried Hennig przemawiający na posiedzeniu Fundacji im. Kurta Schumachera we Frankfurcie nad Menem oświadczył, że ZSRR rozważa projekt zjednoczenia Niemiec w zamian za wycofanie się RFN z NATO. Hennig dodał wszakże, że prawdopodobnie chodzi tu raczej o zwykły gest taktyczny, aniżeli jakieś „konkretne kroki”.

25 IX — W Düsseldorfie zakończyła się VII sesja bankowych grup roboczych z ZSRR i RFN.

25 IX — Przebywający w Polsce minister ds. ochrony środowiska Dolnej Saksonii Werner Remmers oraz podsekretarz stanu w Ministerstwie Rozwoju i Ochrony Środowiska Bawarii Alois Glück złożyli wizytę ministrowi ochrony środowiska i zasobów naturalnych Stefanowi Jarzębskiemu.

26 IX — Rzecznik rządu RFN Friedhelm Ost sceptycznie ustosunkował się do wypowiedzi parlamentarnego sekre-

tarza stanu w ministerstwie ds. wewnątrzniemieckich O. Henniga na temat możliwości nowej inicjatywy radzieckiej w sprawie zjednoczenia Niemiec, która miałyby pójść w kierunku konfederacji obu państw niemieckich.

28 IX — Wicepremier rządu NRD, minister poczty i łączności Rudolph Schulze przeprowadził w Berlinie rozmowę z ministrem poczty i łączności RFN Christianem Schwarz-Schillingiem. Omawiano trzy grupy zagadnień: przesyłek listowych, paczek i połączeń telefonicznych między obydwojoma państwami niemieckimi.

28 IX — W Ministerstwie Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie rozpoczęły się polsko-zachodnioniemieckie rozmowy dotyczące zakresu, kierunków i perspektyw współpracy w rolnictwie, przemyśle spożywczym i leśnictwie obu krajów. Rozmowom przewodniczyli minister Stanisław Zięba oraz federalny minister wyżywienia, rolnictwa i lasów Ignaz Kiechle. Obecny był również ambasador Franz Pfeffer.

29 IX - 1 X — Z wizytą w Polsce przebywał przewodniczący SPD Hans-Jochen Vogel, który przeprowadził m.in. rozmowę w cztery oczy z Wojciechem Jastrzębskim oraz wygłosił w sejmie odczyt pt. *SPD-owska koncepcja polityki bezpieczeństwa w świetle aktualnego stanu stosunków Wschód-Zachód*. Odbyły się rozmowy plenarne pomiędzy delegacjami PZPR i SPD. W ogłoszonym wspólnym komunikacie stwierdzono m. in.:

„Przewodniczący SPD powiedział się za przedsięwzięciami służącymi rozwojowi stosunków gospodarczych i finansowych między Polską i Republiką Federalną Niemiec. Postępy w tej dziedzinie korzystnie wpłynęłyby na trwające rokowania w sprawie restrukturyzacji polskiego zadłużenia”.

30 IX — Do Czechosłowacji przybył minister gospodarki RFN Martin Bagemann, który wziął udział w XI sesji zachodnioniemiecko-czechosłowackiej komisji gospodarczej. Ze strony czechosłowackiej przewodniczył minister handlu zagranicznego Bohumil Urban. W programie pobytu Bagemanna w Pradze znalazły się również rozmowy polityczne z prezydentem Gustavem Husakiem i premierem Lubomirem Strougalem.

30 IX — Do Moskwy udali się przedstawiciele komisji obrony Bundestagu Bernd Wilz i Willy Wimer w celu przeprowadzenia rozmów z członkami KC i Biura Politycznego KPZR, Rady Najwyższej

ZSRR oraz Sztabu Generalnego Armii Radzieckiej.

30 IX — W wywiadzie dla „Hamburger Morgenpost” redaktor naczelny agencji prasowej „Nowosti” Walentin Falin powiedział, iż jego zdaniem w dalszej perspektywie możliwe są „kolejne kroki w kierunku dalszej normalizacji” sytuacji w Berlinie Zachodnim. Falin dodał, że jest pewien, iż „jeżeli w Berli-

nie i wokół Berlina stanie się spokojniej, pojawią się możliwości przedsięwzięcia kolejnych kroków służących dalszej normalizacji, jak to powiedział sekretarz generalny Erich Honecker w Neunkirchen”. Informacje O. Henniga z 24 IX br. Falin określił jako „wzięte z powietrza”.

opracowanie: *Stanisław Zerko*